

Områdesnämnden för humaniora, juridik
och samhällsvetenskap

Remiss: Straffskalorna för allvarliga våldsbrott (SOU 2014:18)

Sammanfattande slutsats

Även om fakultetsnämnden kan instämma i många av de bedömningar som görs i betänkandet, bl.a. att våldsbrott har varit relativt sett undervärderade, anser nämnden att det i dagsläget inte finns skäl att genomföra de förslag till skärpta straffskalor som föreslås.

Behovet av en ytterligare höjd straffnivå är inte tillräckligt utrett

Utredningen om skärpta straff för allvarliga våldsbrott (utredningen) anger som främsta skäl för en generellt höjd straffnivå att det finns en minskad acceptans för våld i samhället och att våldsbrottslighet därför är att anse som mer klandervärd än tidigare. Till stöd för slutsatsen hänvisar utredningen bl.a. till Straffnivåutredningens arbete som låg till grund för 2010 års straffmättningsreform och som bl.a. resulterade i en straffnivåhöjning. Som skäl för minskad tolerans mot våld hänvisar utredningen bl.a. till vissa genomförda reformer i straffskärpande riktning, en ökad medvetenhet för vad allvarliga våldsbrott kan leda till för allvarliga konsekvenser samt en ökning av antalet polisanmälda våldsbrott. Samtidigt anger utredningen att skärpta straff inte kan motiveras med hänsyn till att de kan förväntas leda till minskad brottslighet och inte heller är brottsutvecklingen sådan att denna i sig motiverar strängare straff (se bl.a. s. 14, 123 ff. samt 135 ff.).

Fakultetsnämnden kan, som redan angivits, instämma i uppfattningen att våldsbrotten varit relativt sett undervärderade (och att de följaktligen anses mer klandervärda i dag än tidigare), men utredningen lägger i relation till 2010 års reform inte fram tillräckligt starka argument för att det, redan några år efter den senaste reformen, finns skäl att nu vidta ytterligare åtgärder för att uppnå en skärpt straffnivå. Mot bakgrund av att straffmättningspraxis är något som utvecklas över tid och att det tar viss tid för en reform att sätta sig vore det därför enligt fakultetsnämnden olyckligt om man redan nu ändrar spelreglerna för centrala brottstyper ytterligare en gång. Detta gäller inte minst som Brås utvärdering av 2010 års reform tyder på att reformen åtminstone vad gäller grov misshandel (som är en i sammanhanget central brottstyp) har haft genomslag.

Juridiska fakultetsnämnden

Det finns påtagliga nackdelar med skärpta minimistraff

Till detta ska läggas att påtagliga nackdelar är förknippade med skärpta minimistraff. Det har förvisso i debatten kring 2010 års reform av de allmänna bestämmelserna om straffvärde sagts att reformen var olycklig och att det naturliga sättet på vilket lagstiftaren kan justera straffnivåerna är just genom justeringar av straffskalorna (och därmed av relationen mellan olika brottstypers abstrakta straffvärde). I grunden är det naturligtvis riktigt att lagstiftarens främsta instrument för att ange olika brottstypers relativa svårhet är straffskalorna. Samtidigt måste hållas i minnet att straffskaleändringar är ett ganska trubbigt verktyg i lagstiftarens hand. Inte minst finns en påtaglig risk för att den ganska skarpa markering som ligger i höjda minimistraff leder till att ytterligare en större andel av brotten bedöms ligga i straffskalans botten (redan tekniken med gradindelade brott tenderar att leda till ansamlingar av brott i nedre delen av straffskalan för grova brott) och att en rimlig, och av många efterfrågad, differentiering av straffmätningen motverkas.

I sammanhanget bör vidare beaktas dels att det finns skäl att anta att domstolarna blir försiktigare med att bedöma brott som grova om minimistraffen höjs, dels att straffskalejusteringar till sin karaktär är sådana att de blir tillämpliga endast i relation till de brott vars skalor justeras (trots att skälen för justeringarna kan vara relevanta i förhållande till betydligt fler brott). Mot denna bakgrund är det – om man vill åstadkomma en mer generell justering av nivån för allvarliga våldsbrott – inte givet att tekniken med höjda minimistraff är att föredra framför den som användes vid 2010 års reform. Också av detta skäl ställer sig fakultetsnämnden tvekan till om höjda minimistraff för vissa grova våldsbrott är rätt väg att gå.

Konsekvenser

Utredningen anger att fängelsestraffen för vissa av de diskuterade brottstyperna, som en konsekvens av förslaget, kommer att bli längre (s. 215 ff.). Att frihetsberövande påföljder kan medföra såväl humanitära och ekonomiska som preventiva negativa följder är väl känt. Känt är också att unga lagöverträdare är särskilt känsliga för sanktioner. Som utredningen själv anger blir en konsekvens av förslaget bl.a. att fler ungdomar i åldern 15–17 år kan komma att dömas till slutna ungdomsvård. Slutsatsen följs emellertid inte upp av någon konsekvensanalys. Utredningen borde ha analyserat konsekvenserna av förslaget utifrån ett barnperspektiv mer utförligt än vad som nu är fallet.